

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

Συνελεύσεις Πολιτών και Δημοκρατική Ανανέωση

Stuart White, Jesus College, Oxford

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

Συνελεύσεις Πολιτών και Δημοκρατική Ανανέωση

Stuart White, Jesus College, Oxford

Μάιος 2022

Εισαγωγή

Έπειτα από ένα καινοτόμο πείραμα στη Βρετανική Κολούμπια πριν από σχεδόν δύο δεκαετίες, παρατηρείται μια αύξηση στις συνελεύσεις πολιτών (Lang 2006, Warren and Pearse, eds., 2008). Οι Συνελεύσεις Πολιτών (ΣΠ) μπορούν να θεωρηθούν ως αναβίωση μιας πρακτικής διαλογής (practice of sortition) που ήταν κεντρική για την αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία και για ορισμένες μεταγενέστερες δημοκρατικές πόλεις-κράτη (James 1956, Goodwin 2005, Dowlen 2008). Ορισμένοι θεωρητικοί έχουν υποστηρίξει ότι οι ΣΠ ή άλλες παρόμοιες συνελεύσεις διαλογής προσφέρουν ένα μέσο για την ανανέωση της δημοκρατίας με δημοκρατικούς ή και διαβουλευτικούς δημοκρατικούς όρους (Smith 2009, Chawlisz 2014, Grant 2014, Guerrero 2014, White 2020, Landemore 2021). Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) τις έχει υποστηρίξει ως αναπόσπαστο κομμάτι του «διαβουλευτικού κύματος» της δημοκρατικής μεταρρύθμισης (OECD 2020). Ο ΟΟΣΑ έχει εντοπίσει οκτώ μοντέλα από την υφιστάμενη πρακτική που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής (OECD 2021). Ταυτόχρονα, η εκστρατεία για την κλιματική δικαιοσύνη, η Extinction Rebellion (XR), έχει προτείνει ως «τρίτο αίτημα» να δημιουργήσουν και να ακολουθήσουν οι κυβερνήσεις το παράδειγμα μιας ΣΠ για την «κλιματική και οικολογική δικαιοσύνη». Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια έχουν υπάρξει αρκετές ΣΠ σε όλον τον κόσμο πάνω σε θέματα κλίματος. Είναι, όμως, οι ΣΠ το μέλλον για τη δημοκρατία; Μπορούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα που οι συνήθεις διαδικασίες της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας φαίνεται να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν (όπως η κλιματική δικαιοσύνη);

Αφού πρώτα διευκρινιστεί τι είναι οι ΣΠ και αναλυθούν τα επιχειρήματα που υποστηρίζουν τις ΣΠ, στις ενότητες 1 και 2, αυτό το σύντομο άρθρο εξετάζει στην ενότητα 3 τρία πρόσφατα παραδείγματα ΣΠ για τη δικαιοσύνη για το κλίμα: τη Συνέλευση Πολιτών για το Κλίμα στη Γαλλία, τη Συνέλευση για το Κλίμα στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Παγκόσμια Συνέλευση για το Κλίμα.

Στην ενότητα 4, συντάσσω και εξετάζω δύο βασικά ζητήματα που προκύπτουν από τις παραπάνω περιπτώσεις: το ζήτημα της *ενδυνάμωσης* των ΣΠ· και το ζήτημα της σύνδεσης τους με το ευρύτερο κοινό. Τόσο τα ζητήματα ενδυνάμωσης όσο και σύνδεσης περιορίζουν επί του παρόντος την αποτελεσματικότητα των ΣΠ. Στη συνέχεια, εξετάζω ορισμένους από τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε αυτά τα δύο σημαντικά ζητήματα. Οι ΣΠ φυσικά δεν είναι η «Απάντηση» στα σύγχρονα προβλήματα της δημοκρατίας. Ωστόσο μπορούν να συμβάλουν στην ανανέωση της δημοκρατίας, αν βρούμε έναν τρόπο να αντιμετωπίσουμε τα δύο σημαντικά ζητήματα της ενδυνάμωσης και της σύνδεσης. Κατά την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων πρέπει να παραμείνουμε ανοικτοί σε νέες ιδέες και να μην υποθέσουμε ότι τα υφιστάμενα μοντέλα (όπως αυτά που προσδιορίζονται επί του παρόντος από τον ΟΟΣΑ) είναι επαρκή.

1. Τι είναι οι Συνελεύσεις Πολιτών;

Η Συνέλευση Πολιτών (ΣΠ) είναι μια συνέλευση εκπροσώπων. Συνήθως, οι εκπρόσωποι είναι ενήλικοι πολίτες ή κάτοικοι μιας περιοχής (αν και θεωρητικά μια ΣΠ μπορεί να περιλαμβάνει άτομα εκτός της επικράτειας, βλ. Owen 2015). Το σημαντικό είναι ότι οι εκπρόσωποι επιλέγονται σε σχεδόν τυχαία βάση, αλλά σκόπιμα «διαστρωματοποιούνται» με βάση χαρακτηριστικά όπως η φυλή, το φύλο και η κοινωνική τάξη. Στη συνέχεια, στη συνέλευση δίνεται ένα ζήτημα ή ένα σύνολο θεμάτων που πρέπει να εξεταστούν, όπως πχ ποιο σύστημα θα χρησιμοποιηθεί για την εκλογή αντιπροσώπων στο κοινοβούλιο ή εάν θα γίνει συγκεκριμένη τροποποίηση του εθνικού συντάγματος. Η ΣΠ έχει τρία βασικά στάδια συζήτησης:

Πρώτον, υπάρχει μια εκπαιδευτική φάση κατά την οποία τα μέλη εισάγονται στο θέμα, αξιοποιώντας την ακαδημαϊκή και σχετική τεχνογνωσία.

Δεύτερον, υπάρχει μια φάση μαρτυριών και συλλογής αποδεικτικών στοιχείων και τα μέλη της συνέλευσης ακούν διαφορετικές απόψεις από τα ενδιαφερόμενα μέρη, άτομα ή συλλογικότητες.

Τρίτον, η συνέλευση συνδιαλέγεται τη δική της θέση και ψηφίζει πρόταση. Η συζήτηση συντονίζεται επαγγελματικά καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας (Smith 2009, Chawlisz 2014).

Οι ΣΠ αυτού του είδους αντιμετωπίζουν μια σειρά από προκλήσεις. Προφανώς, είναι πιο δαπανηρό ή δύσκολο για ορισμένα άτομα να συμμετάσχουν, πχ λόγω χαμηλού εισοδήματος ή ευθυνών παιδικής μέριμνας ή αναπηρίας, αλλοιώνοντας δυνητικά τη συνέλευση με τρόπους που ενδεχομένως να την καθιστούν και μη αντιπροσωπευτική. Οι ασυμμετρίες δύναμης και σεβασμού που είναι έντονες εκτός της ΣΠ δεν θα εξαφανιστούν δια μαγείας στο εσωτερικό της, δημιουργώντας μια πρόκληση για τη διασφάλιση της ίσης συμμετοχής όλων των μελών, ανεξάρτητα από χαρακτηριστικά όπως η φυλή, το φύλο ή η κοινωνική τάξη και χωρίς να επιβαρύνονται υπέρμετρα μειοψηφίες (Lal 2020, Eseonu 2022). Υπάρχει, επίσης, μια προφανής σχέση εξουσίας μεταξύ των διοργανωτών/ διαμεσολαβητών και των μελών της συνέλευσης σε όλα τα στάδια. Όλες αυτές οι προκλήσεις απαιτούν περισσότερη έρευνα και περαιτέρω ανάπτυξη της διαβουλευτικής πρακτικής. Ωστόσο, υπάρχουν πλέον πολλά παραδείγματα επιτυχημένων ΣΠ, στις οποίες τα μέλη συζήτησαν με επιτυχία και παρουσίασαν ουσιαστικές προτάσεις. Η χρήση ΣΠ στην Ιρλανδία για την αξιολόγηση πιθανών τροποποιήσεων του συντάγματος (π.χ. σχετικά με τον γάμο μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και τα αναπαραγωγικά δικαιώματα) αναφέρεται συχνά ως παράδειγμα καλής πρακτικής και υπογραμμίζεται η ικανότητα αυτού του θεσμικού οργάνου να βοηθά την πολιτεία να σημειώσει πρόοδο σε δύσκολα ζητήματα (Farrell 2013, Farrell, Suiter and Harris 2019).

Το αρχικό πρότυπο της ΣΠ μπορεί, φυσικά, να τροποποιηθεί με διάφορους τρόπους. Στην πρώτη ΣΠ στην Ιρλανδία, για παράδειγμα, το ένα τρίτο της συνέλευσης αποτελούνταν από εκλεγμένους αντιπροσώπους που προέρχονταν από το ιρλανδικό κοινοβούλιο και το κοινοβούλιο της Βόρειας Ιρλανδίας. Μπορεί κανείς επίσης να φανταστεί μοντέλα στα οποία μέλη του ευρέως κοινού που επιλέγονται σε σχεδόν τυχαία βάση συνδυάζονται με εκπροσώπους ομάδων της κοινωνίας των πολιτών. Δημογραφικές ομάδες μπορούν σκόπιμα να υπερεκπροσωπηθούν, στατιστικά μιλώντας, προκειμένου να ενισχυθεί η φωνή τους. Ο John McCormick πρότεινε μια συνέλευση παρόμοια με μια ΣΠ, η οποία όμως θα απέκλειε πολίτες από το κορυφαίο 10% της κατανομής του πλούτου, έτσι ώστε να ενισχυθεί η πολιτική φωνή των πολιτών που δεν ανήκουν στο πλουσιότερο τμήμα της κοινωνίας (McCormick 2011). Τέτοιες προσαρμογές γίνονται ανάλογα με την λειτουργία της ΣΠ και τον τρόπο προσαρμογής της στο ευρύτερο πολιτικό σύστημα.

2. Γιατί Συνελεύσεις Πολιτών;

Όμως δεν έχουμε ήδη εκλεγμένους αντιπροσώπους; Γιατί οι ΣΠ είναι μια πολύτιμη προσθήκη στην κοινοβουλευτική δημοκρατία; Υπάρχουν τουλάχιστον τέσσερα επιχειρήματα υπέρ των ΣΠ.

Ένα επιχειρήμα βασίζεται στη σημασία του γνωστικού πλουραλισμού (Landmore 2013, 2020). Οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι τείνουν να προέρχονται δυσανάλογα από τις πιο προνομιούχες ομάδες της κοινωνίας - τείνουν να είναι δυσανάλογα άνδρες, λευκοί και της μεσαίας τάξης, για παράδειγμα. Οι συνεργάτες στη δημόσια διοίκηση τείνουν να έχουν παρόμοια στενά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Αυτό είναι πρόβλημα για την πολιτική ισότητα, στο οποίο θα επανέλθουμε παρακάτω, αλλά σημαίνει επίσης ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων δεν έχουν τη διορατικότητα που προσφέρει η συνύπαρξη ανθρώπων από ένα ευρύτερο φάσμα κοινωνικό φάσμα. Όπως υποστηρίζει ο Udit Bhatia, το ζήτημα δεν είναι μόνο η αναπόφευκτη άγνοια που έχουν οι προνομιούχοι άνθρωποι σχετικά με την κατάσταση των λιγότερο ευνοημένων, αλλά ότι οι πιο προνομιούχοι τείνουν να εξασκούν «επιστημική αποφυγή» (epistemic avoidance): σε κάποιο βαθμό θα καλλιεργούν μια συνθήκη άγνοιας για την κατάσταση των λιγότερο ευνοημένων, επειδή αυτό βοηθά στην αποφυγή αμήχανων συναισθημάτων που προέρχονται από το γεγονός ότι επωφελούνται από αυτή την ανισότητα (Bhatia 2018). Ένα επιχειρήμα υπέρ των ΣΠ είναι ότι καθώς αντιπροσωπεύουν καλύτερα την κοινωνία από στατιστική άποψη, θα είναι καλύτερες και από άποψη γνωστικού πλουραλισμού. Αυτό, με τη σειρά του, αναμένεται να οδηγήσει σε καλύτερη –δικαιότερη και πιο αποτελεσματική– πολιτική.

Ένα δεύτερο επιχείρημα απευθύνεται στις ανησυχίες για τη σχέση μεταξύ εκλεγμένων πολιτικών και πολιτών, τις οποίες θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε στη λέξη «εμπιστοσύνη». Οι ΣΠ προτείνονται ως ένας τρόπος γεφύρωσης του χάσματος εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτικών και πολιτών. Εάν (και αυτό ίσως είναι μεγάλο εάν) το κοινό εμπιστεύεται τους εκπροσώπους του στην ΣΠ και οι πολιτικοί ακολουθήσουν τις προτάσεις της συνέλευσης, τότε ίσως αυτό βοηθήσει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και πολιτικών. Αυτό το επιχείρημα εμπιστοσύνης είναι συχνά στο προσκήνιο ως ένα από τα πιο πολιτικά «κεντρώα» επιχειρήματα υπέρ των ΣΠ.

Τρίτον, όπως είπαμε παραπάνω, υπάρχει μια σειρά επιχειρημάτων για τις ΣΠ που βασίζονται στην πολιτική ισότητα. Αρχικά, οι ΣΠ έχουν μεγαλύτερη δημογραφική αντιπροσώπευση σε σχέση με την εκλεγμένη εκπροσώπηση. Αυτό από μόνο του επιβεβαιώνει την αρχή ότι όλοι οι πολίτες είναι ίσοι, με ίδιο δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, ανεξάρτητα από χαρακτηριστικά όπως η φυλή, το φύλο ή η τάξη. Πιο συγκεκριμένα, οι ΣΠ θεωρείται ότι έχουν δυνητικά αντιολιγαρχική ιδιότητα. Οι επικριτές της σύγχρονης αντιπροσωπευτικής εκπροσώπησης μερικές φορές υποστηρίζουν ότι οι εκλεγμένοι πολιτικοί είναι πολύ ευάλωτοι στη δύναμη του «χρήματος στην πολιτική» (π.χ. λόγω της εξάρτησης από πλούσιους πολίτες ή τις επιχειρήσεις για τη χρηματοδότηση της εκστρατείας ή λόγω των προσοδοφόρων θέσεων εργασίας που μπορούν να προσφέρουν οι επιχειρήσεις σε πρώην πολιτικούς). Αντιθέτως, σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα, τα μέλη μιας ΣΠ δεν θα είναι τόσο δεσμευμένα όσο οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι να υπερασπιστούν το συμφέρον των πλουσίων.

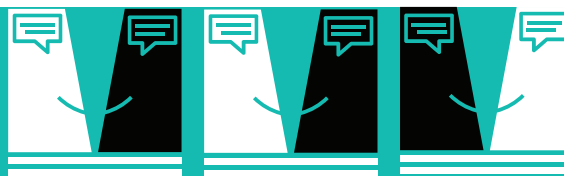
Η υπεράσπιση μιας ΣΠ για την αντιμετώπιση της κλιματικής δικαιοσύνης, από την Extinction Rebellion, υποστηρίζεται σε παρόμοια βάση (<https://extinctionrebellion.uk/be-the-change/citizens-assembly/>). Αναδεικνύεται μια δυνατότητα να δούμε τις ΣΠ ως τρόπους με τους οποίους δυνητικά τα προοδευτικά κοινωνικά κινήματα θα μπορούσαν να επιτύχουν περισσότερη έλξη και επιρροή. Το 2011-12 οι δημόσιοι χώροι πολλών πόλεων σε όλο τον κόσμο γέμισαν με υποστηρικτές του Occupy. Ωστόσο, ενώ το κίνημα Occupy έθεσε ερωτήματα σχετικά με την επάρκεια της υφιστάμενης κυρίαρχης εκδοχής δημοκρατίας, τα προβλήματα που εντόπισε κατέδειξαν ότι δεν διέθετε έτοιμο τρόπο πρόσβασης στη χάραξη δημόσιας πολιτικής. Από την άποψη αυτή, το Occupy έθεσε ένα βασικό συνταγματικό ερώτημα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα καταστούν οι υπάρχουσες δημοκρατικές πολιτείες πιο προσιτές στη λαϊκή επιρροή. Μπορούν καινοτομίες, όπως οι ΣΠ, να προσφέρουν ένα νέο κανάλι επιρροής για πρωτοβουλίες αυτού του είδους, καθιστώντας τη δημοκρατία πιο ευαίσθητη (πιο γνήσια δημοκρατική);

Αυτό το σημείο συνδέεται επίσης με την τέταρτη σκέψη που ευνοεί τις ΣΠ: ότι μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας της άμεσης δημοκρατίας. Σε ορισμένες πολιτείες, όπως στην Ελβετία και σε ορισμένες Πολιτείες των ΗΠΑ, οι πολίτες έχουν την εξουσία να ξεκινούν δημοψηφίσματα για τη νομοθεσία ανεξάρτητα από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους. Ωστόσο, υπάρχουν ανησυχίες ότι η εξουσία της Πρωτοβουλίας Πολιτών μπορεί να προκαλέσει πλειοψηφική τυραννία ή και να υπόκειται στην υπερβολική επιρροή πλουσίων πολιτών που μπορούν να χρηματοδοτήσουν πιο εύκολα εκστρατείες αιτήσεων και δημοψηφισμάτων. Μια λύση είναι η διατήρηση της εξουσίας της Πρωτοβουλίας Πολιτών, με την επιπρόσθετη τοποθέτηση μιας ΣΠ ή παρόμοιας συνέλευσης «στη μέση» της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, αντί να έχουν την εξουσία να ξεκινήσουν απευθείας ψηφοφορία επί μιας πρότασης, οι πολίτες ενδέχεται να έχουν την εξουσία να ξεκινήσουν μια ΣΠ για ένα συγκεκριμένο θέμα. Αυτή η ΣΠ θα έχει τότε την εξουσία να αποφασίσει ποια πρόταση, εάν υπάρχει, θα τεθεί σε δημοψήφισμα (Zurn 2007, Ferejohn 2008, White 2020). Η πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ σχετικά με τους οκτώ τρόπους θεσμοθέτησης της «διαβουλευτικής δημοκρατίας» περιλαμβάνει την ιδέα του «συνδυασμού της διαβουλευτικής και της άμεσης δημοκρατίας» ως έναν από τους οκτώ τρόπους θεσμοθέτησης (OECD 2021, 22-23). Συζητεί τη διαδικασία αναθεώρησης της Πρωτοβουλίας Πολιτών που χρησιμοποιείται σε ορισμένες πολιτείες των ΗΠΑ και αλλού. Στην περίπτωση αυτή, ένας μικρός φορέας τύπου ΣΠ παρέχει στους πολίτες την αξιολόγηση μιας πρότασης που τίθεται σε δημοψήφισμα. Αντίθετα, η ΣΠ που προτείνεται εδώ θα ελέγχει ποια πρόταση, εάν υπάρχει, πηγαίνει σε δημοψήφισμα. Η έκθεση του ΟΟΣΑ επισημαίνει ότι έχει προταθεί στο Βέλγιο ένας μόνιμος φορέας τύπου ΣΠ που θα έχει την εξουσία να αποφασίζει εάν θα προχωρήσει κάποια πρόταση σε δημοψήφισμα (OECD 2021, 23).

Η παροχή αυτής της εξουσίας σε μια ΣΠ δεν είναι μόνο ένα προπύργιο κατά της κατάχρησης των εξουσιών της Πρωτοβουλίας Πολιτών. Μπορεί επίσης να προστατεύσει την πολιτεία από κακοσχεδιασμένα δημοψηφίσματα που παρακινούνται από εκλεγμένους πολιτικούς. Το δημοψήφισμα του 2016 για το Brexit στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι ένα παράδειγμα των κινδύνων που υπάρχουν όταν εκλεγμένοι πολιτικοί προκηρύσσουν δημοψηφίσματα αποκλειστικά με δική τους πρωτοβουλία. Το δημοψήφισμα προκηρύχθηκε από τον τότε Συντηρητικό πρωθυπουργό David Cameron, ως αποτέλεσμα της υπόσχεσης που είχε δώσει σε ορισμένους βουλευτές του κόμματός του, με σκοπό να τους αποτρέψει να μετακινηθούν στο Κόμμα Ανεξαρτησίας του Ηνωμένου Βασιλείου (UKIP).

Το ερώτημα και η διαδικασία του δημοψηφίσματος δεν ήταν καλά μελετημένα, οδηγώντας σε ένα αποτέλεσμα που ήταν από πολλές απόψεις δύσκολο να ερμηνευθεί και σε έναν πικρό διχασμό στην πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου που συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Μια πιθανή λύση είναι: «Κανένα μελλοντικό δημοψήφισμα χωρίς Συνέλευση Πολιτών.» Εάν οι εκλεγμένοι πολιτικοί επιθυμούν να διεξαγάγουν δημοψήφισμα, θα πρέπει να υποβάλουν το θέμα σε μια ΣΠ. Στη συνέχεια, η ΣΠ θα

πρέπει να έχει την εξουσία να αποφασίσει εάν θα διεξαχθεί δημοψήφισμα, ποιο θα είναι το ερώτημα και πώς θα είναι η συνολική διαδικασία (π.χ. εάν θα πρέπει να υπάρξει μία ψηφοφορία ή μια σειρά ψήφων).

3. Τρεις Συνελεύσεις Πολιτών για την κλιματική δικαιοσύνη

Όπως αναφέραμε, η Extinction Rebellion προώθησε μια Συνέλευση Πολιτών για το κλίμα και την οικολογική δικαιοσύνη ως τρίτο αίτημά της. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει ιδιαίτερη αύξηση του ενδιαφέροντος για τις ΣΠ πάνω σε θέματα κλιματικής δικαιοσύνης. Για πολλούς από τους υποστηρικτές τους, οι ΣΠ προσφέρουν έναν τρόπο να προωθηθεί η δικαιοσύνη για το κλίμα, όταν οι κυβερνήσεις δεν φαίνεται να είναι σε θέση να αναλάβουν επείγουσα δράση. Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε εν συντομία τρεις πρόσφατες ΣΠ σχετικά με την πολιτική για το κλίμα. Στην επόμενη ενότητα θα εξετάσουμε τα ζητήματα που εμποδίζουν τις ΣΠ να κάνουν τη δουλειά που επιθυμούν οι υποστηρικτές τους.

3.1 Σύμβαση Πολιτών για το Κλίμα (CCC) Γαλλία

Η πρώτη περίπτωση είναι η Σύμβαση πολιτών για το Κλίμα (CCC) στη Γαλλία, η οποία συνεδρίασε το 2019/2020 (Giraudet, Arouey, Arab, Baeckelandt, Begout, et al, 2021). Η CCC προέρχεται από την εξέγερση των «Gilets Jaunes» (Κίτρινα Γιλέκα) που ξεκίνησε στα τέλη του 2018 ως απάντηση στην εισαγωγή ενός νέου φόρου καυσίμων από τη γαλλική κυβέρνηση. Καθώς η γαλλική κυβέρνηση πάσχιζε να ανταποκριθεί στην εξέγερση (η οποία υποστηριζόταν από όλο το πολιτικό φάσμα), προσπάθησε να διοχετεύσει τη λαϊκή ενέργεια -και ίσως να την περιορίσει- οργανώνοντας μια «Μεγάλη Εθνική Συζήτηση». Η Εθνική Συζήτηση πήρε τη μορφή μιας σειράς τοπικών συνελεύσεων τύπου ΣΠ. Από αυτή την εμπειρία προέκυψε η ιδέα της διεξαγωγής μιας εθνικής αρχής για την πολιτική για το κλίμα. Τον Ιούλιο του 2019, η κυβέρνηση ανακοίνωσε τη CCC, επιφορτισμένη με το έργο της υποβολής συστάσεων για τον τρόπο με τον οποίο η Γαλλία θα μπορούσε να μειώσει με κοινωνικά δίκαιο τρόπο τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κατά 40% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 έως το 2030.

Η CCC συνεδρίασε αρκετές φορές το 2019 και το 2020, με το έργο της να διακόπτεται κατά κάποιο τρόπο από την πανδημία Covid-19. Κατέληξε σε 149 προτεινόμενα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων δύο προτεινόμενων τροποποιήσεων του γαλλικού συντάγματος. Ο Πρόεδρος Μακρόν ανέφερε στην αρχική του απάντηση ότι αποδέχθηκε 146 από αυτές τις 149 προτάσεις. Η CCC είχε την εξουσία να προτείνει οι συστάσεις της να τεθούν υπό κρίση σε εθνικό δημοψήφισμα. Ωστόσο, τα ίδια τα μέλη του CCC αντιτάχθηκαν σε αυτή τη διαδικασία, προτιμώντας να τα παραπέμπουν στο εθνικό κοινοβούλιο. Αλλά, σχεδόν δύο χρόνια μετά την έκθεση της CCC, η γαλλική κυβέρνηση δεν έχει κάνει τίποτα σχετικά με αυτές τις προτάσεις.

3.2 Συνέλευση για το Κλίμα του Ηνωμένου Βασιλείου (CAUK)

Η δεύτερη περίπτωση είναι η Συνέλευση για το Κλίμα του Ηνωμένου Βασιλείου (CAUK). Η CAUK δημιουργήθηκε στα μέσα του 2019 με πρωτοβουλία έξι επίλεκτων Επιτροπών της Βουλής των Κοινοτήτων -με άλλα λόγια, με πρωτοβουλία του Κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου και όχι της κυβέρνησης. Η CAUK μπορεί να θεωρηθεί ως απάντηση στην κήρυξη κλιματικής έκτακτης ανάγκης από το Κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου το 2019. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης ήταν αναμφισβήτητα μια απάντηση στις πρώτες μαζικές διαδηλώσεις που διοργανώθηκαν από την Extinction Rebellion στο Λονδίνο την άνοιξη του 2019¹. Το καθήκον αυτής της ΣΠ ήταν να εξετάσει ποιες πολιτικές θα επέτρεπαν στο Ηνωμένο Βασίλειο να επιτύχει τον, νομικά δεσμευτικό, στόχο της κυβέρνησης για την επίτευξη του Net Zero στις εκπομπές άνθρακα έως το 2050 (ένας στόχος που πολλοί ακτιβιστές για το κλίμα, όπως αυτοί στο Extinction Rebellion, θεωρούν υπερβολικά συντηρητικό). Συνεδρίασε το 2019/2020. Όπως και το CCC, διαταράχθηκε από την πανδημία, πραγματοποιώντας στα μεταγενέστερα στάδια μια μεταβατική διενέργεια των εργασιών του με τηλεδιάσκεψη. Μια πρόσφατη Έκθεση σχετικά με την ΣΠ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Συνέλευση για το Κλίμα του Ηνωμένου Βασιλείου λειτούργησε πολύ καλά (Elstub, Farrell, Carrick, and Mockler 2021). Ωστόσο, η Έκθεση επισημαίνει επίσης την έλλειψη ευρύτερης δημόσιας συμμετοχής στις συζητήσεις της ΣΠ. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ η Έκθεση της ΣΠ συνεχίζει να ενημερώνει το έργο των Επιλεγμένων Επιτροπών, ο αντίκτυπος της ΣΠ στην κυβερνητική πολιτική φαίνεται να ήταν σχετικά περιορισμένος. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι έγιναν εκλογές τον Δεκέμβριο του 2019, κατά την διάρκεια των εργασιών της ΣΠ, οι οποίες ανέδειξαν μια κυβέρνηση με ένα ιδεολογικό κέντρο βάρους που αναμφισβήτητα έρχεται σε αντίθεση με οποιαδήποτε σοβαρή δράση για την κλιματική δικαιοσύνη.

3.3 Παγκόσμια Συνέλευση

Η τρίτη περίπτωση είναι η Παγκόσμια Συνέλευση. Σε αντίθεση με τη CCC και τη CAUK, δεν ήταν πρωτοβουλία μιας κυβέρνησης ή Κοινοβουλίου, αλλά μια ανεξάρτητη πρωτοβουλία της κοινωνίας των πολιτών. Είχε μια Κεντρική Συνέλευση 100 ατόμων που επιλέχθηκαν αναλογικά με τον παγκόσμιο πληθυσμό. Η Παγκόσμια

¹Αυτό είναι υποθετικό εκ μέρους μου, αλλά το χρονοδιάγραμμα έχει ως εξής: Η κατάληψη δημόσιων χώρων από την Extinction Rebellion και οι ενέργειες πολιτικής ανυπακοής στο Λονδίνο ξεκίνησαν στις 15 Απριλίου 2019, διαρκώντας για περίπου δύο εβδομάδες και κερδίζοντας πολλή δημόσια συμπάθεια. Το κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου κήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης για το κλίμα την 1η Μαΐου 2019. Η απόφαση έξι επίλεκτων επιτροπών της Βουλής των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου, να συγκαλέσουν αυτό που έγινε αργότερα η CAUK, ελήφθη τον Ιούνιο του 2019.

Συνέλευση χρησιμοποίησε μια διαδικασία λαχειοφόρου αγοράς για να προσδιορίσει μέρη στον κόσμο με βάση την πυκνότητα πληθυσμού. Στη συνέχεια προχώρησε για να βρει «κοινότητες φιλοξενίας» που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν και να στρατολογήσουν συμμετέχοντες. Από μια ομάδα 675 ατόμων, η Παγκόσμια Συνέλευση επιλέχθηκε στη συνέχεια από μια διαλογή 100 ατόμων για να δημιουργήσει μια ΣΠ «αναλογικά αντιπροσωπευτική του παγκόσμιου πληθυσμού κατά φύλο, ηλικία, γεωγραφία, στάση απέναντι στην κλιματική αλλαγή και μορφωτικό επίπεδο» (<https://globalassembly.org/the-core-assembly>). Η Κεντρική Συνέλευση επικεντρώθηκε στο ερώτημα: «Πώς μπορεί η ανθρωπότητα να αντιμετωπίσει την κλιματική και οικολογική κρίση με δίκαιο και αποτελεσματικό τρόπο;». Τον Οκτώβριο του 2021 πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες εκπαιδευτικές ομάδες εργασιών. Ακολούθησαν συνεδριάσεις που ανέπτυξαν αρχές για την κλιματική συνδιάσκεψη COP26 τον Νοέμβριο του 2021 και πραγματοποίησαν αντίστοιχη υποβολή στη διάσκεψη. Στη συνέχεια, η Παγκόσμια Συνέλευση ανακεφαλαίωσε τις εργασίες της και εκπόνησε τελική Έκθεση τον Μάρτιο του 2022. Ένα ενδιαφέρον χαρακτηριστικό της Παγκόσμιας Συνέλευσης είναι ότι παράλληλα με τη Βασική Συνέλευση, ενθάρρυνε πολίτες να διευθύνουν τις δικές τους «Κοινοτικές Συνελεύσεις» στο πλαίσιο της διαδικασίας. Ενδιαφερόμενα άτομα θα μπορούσαν να εγγραφούν για να διευθύνουν μια Κοινοτική Συνέλευση στη γειτονιά, τον χώρο εργασίας ή την ομάδα πίστης τους (οποιαδήποτε «συγκέντρωση ανθρώπων που συγκεντρώνονται για έναν κοινό σκοπό»), κατεβάζοντας μια εργαλειοθήκη από τον ιστότοπο της Παγκόσμιας Συνέλευσης για τη λειτουργία της συνέλευσης. Ο δικτυακός τόπος παρείχε πόρους για την καθοδήγηση της λειτουργίας μιας συνέλευσης και την πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό για την ενημέρωση των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα των Κοινοτικών Συνελεύσεων τροφοδότησαν την τελική Έκθεση της Παγκόσμιας Συνέλευσης. Αν και δεν είναι κυβερνητική πρωτοβουλία, η Παγκόσμια Συνέλευση εγκρίθηκε από πολλούς κορυφαίους πολιτικούς διεθνώς, όπως ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, António Guterres.

Ένα βασικό αποτέλεσμα της Παγκόσμιας Συνέλευσης είναι η Διακήρυξη των Λαών για το Βιώσιμο Μέλλον του Πλανήτη Γη (Παγκόσμια Συνέλευση 2021). Αυτό απαιτεί την επαναβεβαίωση της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή και συγκεκριμένα τον στόχο της διατήρησης της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας στους 1,5°C κατ' ανώτατο όριο· τη δίκαιη κατανομή των βαρών της κλιματικής μετάβασης· την ενδυνάμωση «χωρών που είναι λιγότερο ιστορικά υπεύθυνες και πλήττονται περισσότερο από την κλιματική κρίση» κατά τη χάραξη της πολιτικής για το κλίμα· την αναγνώριση του δικαιώματος «καθαρού, υγιούς και βιώσιμου περιβάλλοντος» ως ανθρώπινου δικαιώματος· και την πλήρη αναγνώριση της «Φύσης» που έχει «εγγενείς αξίες και δικαιώματα». Το χάσμα και οι αντιθέσεις μεταξύ της περιορισμένης επίτευξης των κυβερνήσεων στην COP26 και του οράματος που περιέχεται στην ανεξάρτητη δήλωση της ΣΠ των παγκόσμιων πολιτών εντυπωσιάζουν.

4. Δύο προκλήσεις: ενδυνάμωση και σύνδεση

Οι τρεις περιπτώσεις που μόλις παρουσιάστηκαν μαρτυρούν τις τεράστιες δυνατότητες των ΣΠ για δημοκρατική ανανέωση. Η Παγκόσμια Συνέλευση είναι μια άσκηση που αποτελεί έμπνευση για τον παγκόσμιο δημοκρατικό συμμετοχικό προβληματισμό. Παράλληλα, οι τρεις περιπτώσεις υποδεικνύουν ορισμένα σημαντικά προβλήματα των ΣΠ. Εδώ θα επικεντρωθώ σε δύο: την ενδυνάμωση και την σύνδεση.

Το πρώτο ζήτημα είναι ότι οι ΣΠ δεν είναι συνήθως σε θέση να προωθούν τις συστάσεις τους. Η Παγκόσμια Συνέλευση, για παράδειγμα, υπέβαλε αίτηση στην COP26 και η υποβολή της ενισχύθηκε με την υποστήριξη ηγετικών προσωπικοτήτων, όπως ο Guterres. Παρόλα αυτά δεν είχε επίσημο ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της COP26. Οι αποφάσεις που ελήφθησαν στην COP26 δεν αντικατοπτρίζουν τις αρχές που ενέκρινε η Παγκόσμια Συνέλευση. Η CAUK εξέδωσε μια μακροσκελή και στοχαστική Έκθεση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το Ηνωμένο Βασίλειο θα μπορούσε να επιτύχει το Net Zero μέχρι το 2050. Αλλά είχε πολύ περιορισμένο αντίκτυπο στην κυβερνητική πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου. Κατά τη στιγμή της συγγραφής, ακόμα και ο στόχος του Net Zero μέχρι το 2050 αμφισβητείται από ισχυρές προσωπικότητες του κυβερνώντος κόμματος του Ηνωμένου Βασιλείου. Τέλος, η γαλλική κυβέρνηση δεν ενήργησε βάσει των συστάσεων της CCC, παρά την αρχική εντύπωση που δημιούργησε ο Πρόεδρος Μακρόν ότι οι προτάσεις της θα προωθηθούν. Η συνολική εντύπωση είναι ότι, στο πλαίσιο των υφιστάμενων πολιτικών συστημάτων, οι ΣΠ είναι πολύ χρήσιμα φόρουμ αλλά έχουν περιορισμένη πρακτική επιρροή.

Μια πρόκληση, λοιπόν, είναι να εξετάσουμε πώς οι ΣΠ μπορούν να ενδυναμωθούν για να προωθήσουν τα αποτελέσματα των συζητήσεων τους ή για να καταλάβουμε ποιο είναι το θεμελιώδες ζήτημα, πώς μπορούν να εξουσιοδοτηθούν οι πολίτες να προωθήσουν καλύτερα τις διαβουλευτικές προτάσεις τους μέσω των ΣΠ. Ένα πρώτο βήμα ενδυνάμωσης θα ήταν η ενσωμάτωση μιας εξουσίας έναρξης ΣΠ στην επίσημη πολιτική διαδικασία. Ως επί το πλείστον, μέχρι τώρα, μια ΣΠ συγκαλείται μόνο από κυβερνήσεις ή εκλεγμένους πολιτικούς. Αυτό συνέβη με την CCC και την CAUK. Η Παγκόσμια Συνέλευση ξεκίνησε ανεξάρτητα από οποιαδήποτε κυβέρνηση -ή σύνολο εκλεγμένων πολιτικών- αλλά δεν είχε επίσημη θέση στη διακυβερνητική διαδικασία COP26.

Μια δυνατότητα, είναι ο δανεισμός στοιχείων από την ιδέα της Πρωτοβουλίας Πολιτών. Οι πολίτες θα έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση για τη σύσταση μιας θεματικής ΣΠ. Όταν μαζεύονται αρκετές υπογραφές θα απαιτείται από το κοινοβούλιο/κυβέρνηση να δημιουργήσει μια ΣΠ για το εκάστοτε θέμα. Πρόσφατες εκθέσεις του ΟΟΣΑ περιλαμβάνουν την πρόταση αυτή, επισημαίνοντας τη χρήση

αυτού του είδους μηχανισμού για τη σύσταση μικρών Συμβουλίων Πολιτών σε θέματα χρήσης γης στο αυστριακό κρατίδιο Vorarlberg (OECD 2021, 27-28). Μια άλλη δυνατότητα είναι να συμπεριληφθεί μια συνέλευση διαλογής πολιτών ως μόνιμο μέρος του κοινοβουλίου (Barnett and Carty 2008, Zakaras 2010). Αυτό το μόνιμο όργανο, που μοιάζει με ΣΠ, θα έχει την εξουσία να ξεκινήσει τις δικές του συζητήσεις και να υποβάλει νομοθετικές προτάσεις. Όπως σημειώνει ο Graham Smith, αυτό το μοντέλο απαιτεί από το κοινό να υπηρετεί ως νομοθετική αρχή για μεγάλο χρονικό διάστημα (π.χ. μια περίοδο τριών ετών) και έτσι είναι πιο ευάλωτο στην επιρροή συμφερόντων από ότι είναι οι κλασικές ΣΠ (Smith 2021, chapter 4).

Ωστόσο, το ζήτημα της ενδυνάμωσης δεν τίθεται μόνο σε σχέση με τη σύσταση ΣΠ, αλλά και σε σχέση με τις προτάσεις τους. Καμία από τις ΣΠ που εξετάσαμε εν συντομία δεν έχει επηρεάσει σημαντικά την πολιτική για το κλίμα. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι κατάφεραν να γνέφουν ευγενικά προς την κατεύθυνση της ΣΠ και στη συνέχεια να αγνοήσουν σε μεγάλο βαθμό τις προτάσεις της.

Μια λύση είναι να προσπαθήσουμε να προσθέσουμε περαιτέρω διαδικασίες στο τέλος της ΣΠ ή μετά από αυτήν, έτσι ώστε να ενθαρρύνουμε τους εκλεγμένους πολιτικούς να ασχοληθούν ουσιαστικά με το έργο της ΣΠ. Για παράδειγμα, ίσως η ΣΠ να συνεδριάσει ξανά ένα χρόνο μετά την υποβολή των προτάσεών της και να έχει το δικαίωμα να καλέσει τους εκλεγμένους αξιωματούχους να λογοδοτήσουν για το τί έχουν κάνει και γιατί. Ένα ζήτημα με αυτό το μοντέλο, ωστόσο, είναι ότι κινδυνεύει να μετατρέψει τους συμμετέχοντες στην ΣΠ σε επαγγελματίες πολιτικούς που έχουν την ευθύνη να πιέσουν την κυβέρνηση να υιοθετήσει τις συστάσεις της Συνέλευσης². Ορισμένοι συμμετέχοντες στη ΣΠ μπορεί να θέλουν αυτή την ευθύνη. Αλλά δεν θα την θέλουν όλοι. Ενώ, δεν είναι απαραίτητα δίκαιο να περιμένουμε από οποιονδήποτε συμμετέχοντα να επωμιστεί αυτό το βάρος. Πράγματι, εάν η μακροχρόνια συμμετοχή καταστεί προσδοκία, θα έθετε σε κίνδυνο την προσπάθεια να είναι η ΣΠ ποικιλόμορφη και χωρίς αποκλεισμούς και έτσι θα έθετε σε κίνδυνο ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα των ΣΠ.

Μια πιο ριζοσπαστική πιθανότητα είναι να δοθεί στην ΣΠ η εξουσία να υποβάλει τις προτάσεις της σε δημοψήφισμα (Smith 2009, White 2020). Σε αυτή την περίπτωση, οι εκλεγμένοι πολιτικοί χάνουν την εξουσία τους να ασκούν βέτο σε οποιαδήποτε πρόταση δεν τους αρέσει. Σε συνδυασμό με την εξουσία έναρξης των ΣΠ, αυτό ισοδυναμεί με την εξουσία των πολιτών να νομοθετούν ανεξάρτητα από το κοινοβούλιο ή την κυβέρνηση (White 2020). Αλλά σε αντίθεση με την τυπική αμεσοδημοκρατική νομοθεσία, όπως αυτή που βλέπουμε στην Ελβετία και

²Χρωστάω αυτό το σημείο στον Ian O'Flynn.

σε ορισμένα κράτη των ΗΠΑ, αυτή η εξουσία θα λάβει μια έντονα διαβουλευτική μορφή λόγω του κεντρικού ρόλου της ΣΠ στην ανάπτυξη της νομοθετικής πρότασης και στην απόφαση για το αν πρέπει να τεθεί σε δημοψήφισμα.

Αυτή η πρόταση καταδεικνύει αμέσως, ωστόσο, ένα άλλο ζήτημα, ή ένα σύνολο θεμάτων, που πρέπει να εξετάσουμε σχετικά με τις ΣΠ. Η CCC στη Γαλλία είχε την εξουσία να στείλει τις προτάσεις της σε δημοψήφισμα ή σε δημοψηφίσματα. Ακόμη και αν αυτά δεν ήταν δεσμευτικά, οι θετικές ψήφοι θα ασκούσαν μεγαλύτερη πίεση στη γαλλική κυβέρνηση να εφαρμόσει τις συστάσεις της CCC. Η CCC πήρε, ωστόσο, την απόφαση να μην θέσει τις συστάσεις της σε δημοψήφισμα ή δημοψηφίσματα, προτιμώντας να τις παραπέμψει στο κοινοβούλιο. Η CCC έπραξε έτσι διότι δεν ήταν βέβαιη ότι οι συστάσεις της θα κέρδιζαν σε ένα δημοψήφισμα. Είναι πιθανό η CCC να ήταν εν προκειμένω απαισιόδοξη αλλά η ανησυχία αναδεικνύει ένα πρόβλημα που θα μπορούσε κάλλιστα να προκύψει σε αντίστοιχα πλαίσια: το *διαβουλευτικό χάσμα* μεταξύ της ΣΠ και του ευρύτερου κοινού. Ακόμα κι αν η ίδια η ΣΠ πραγματοποιεί ποιοτική σύσκεψη για να επιτύχει τις συστάσεις της, το ευρύτερο κοινό δεν συμμετέχει στο ίδιο διαβουλευτικό ταξίδι με τα μέλη της ΣΠ. Επομένως το ευρύτερο κοινό μπορεί να μην εκτιμήσει τις συστάσεις της ΣΠ. Ας το ονομάσουμε αυτό το φαινόμενο πρόβλημα σύνδεσης.

Το πρόβλημα σύνδεσης αναδεικνύει την ανάγκη για δημοσιότητα του έργου της ΣΠ. Η ΣΠ πρέπει να θεωρηθεί όχι μόνο ή πρωτίστως μέσο παροχής συμβουλών σε αξιωματούχους και πολιτικούς αλλά ένας τόπος και τρόπος τόνωσης και διεξαγωγής μιας εθνικής (ή διακρατικής) συζήτησης. Η δεύτερη φάση του έργου της ΣΠ, η οποία περιλαμβάνει τη λήψη μαρτυριών και αποδεικτικών στοιχείων και ιδεών, είναι μια ευκαιρία για να ενθαρρυνθεί η συμβολή του ευρύτερου κοινού. Καθώς η ΣΠ περνά στην τελική της φάση, μπορεί να προσφέρει αρχικές ιδέες για δημόσια ανατροφοδότηση πριν κάνει τις συστάσεις της. Το Συνταγματικό Συμβούλιο που σχεδίασε ένα προτεινόμενο νέο σύνταγμα για την Ισλανδία δεν ήταν ΣΠ (εξελέγη), αλλά λειτούργησε έτσι ώστε να εμπλέκει το ευρύτερο κοινό με αυτόν τον τρόπο (Landemore 2015, 2020, chapter 7). Η δημόσια ραδιοτηλεόραση μπορεί να παίξει ενεργό ρόλο στην υποστήριξη του έργου μιας ΣΠ. Για παράδειγμα, με τη διεξαγωγή προγραμμάτων σχετικά με το έργο της ΣΠ, όπως συνέβαινε με τη συνταγματική συνέλευση κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του συντάγματος της Νότιας Αφρικής τη δεκαετία του 1990 (Chambers 2001). Η διαδικασία αυτή περιελάμβανε και δημόσιες συνεδριάσεις. Θα μπορούσαμε επίσης να σκεφτούμε πως το έργο μιας ΣΠ θα μπορούσε να συμπληρωθεί από τοπικές συνελεύσεις και συνεδριάσεις. Η Παγκόσμια Συνέλευση προσπαθεί να κάνει χρήση κοινοτικών συνελεύσεων. Όπως σημειώσαμε παραπάνω, ο ισότοπος της Παγκόσμιας Συνέλευσης παρέχει πόρους για να διευθυνθούν Κοινοτικές Συνελεύσεις και να τροφοδοτηθούν τα αποτελέσματά της στη συνολική διαδικασία επιλογής. Αυτό φυσικά εισάγει ένα στοιχείο αυτό-επιλογής στη διαδικασία που θα ίσως θέσει σε

κίνδυνο τον στόχο της αντιπροσωπευτικής συζήτησης. Αλλά ενδεχομένως να είναι ένα ρίσκο που αξίζει να πάρουμε έτσι ώστε να εμπλακεί το ευρύτερο κοινό στη συζήτηση για της ΣΠ.

Στο τέλος της ημέρας, ωστόσο, το πρόβλημα της σύνδεσης δεν διαχωρίζεται από τα ευρύτερα ερωτήματα σχετικά με το περιβάλλον σύνδεσης της κοινωνίας και πώς αυτό διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αλληλοεπιδρούν με μια ΣΠ. Οι «συσχετιστικοί δημοκράτες» (associative democrats) υποστηρίζουν ότι η υγεία μιας δημοκρατίας εξαρτάται εν μέρει από το επίπεδο και τον τρόπο της σύνδεσης στην κοινωνία (Cohen and Rogers 1995, O'Neill and White 2018). Για παράδειγμα, μια κοινωνία με περιεκτικές και συντονισμένες συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι πιθανό να έχει διαφορετική πολιτική από ότι μια κοινωνία στην οποία οι εργαζόμενοι είναι ανοργάνωτοι. Αυτό οφείλεται στο ότι τα εργατικά συνδικάτα μπορούν να συμβάλουν στην κινητοποίηση των ψηφοφόρων και μπορούν τόσο να περιορίσουν όσο και να υποστηρίξουν τις δημοκρατικές κυβερνήσεις με τρόπους που επηρεάζουν τις εφικτές πολιτικές. Οι συσχετιστικοί δημοκράτες επισημαίνουν επίσης ότι το επίπεδο και ο τρόπος του συνεταιρίζεσθαι δεν καθορίζεται πλήρως από το συνεργατικό πλαίσιο, αλλά επηρεάζεται από εφαρμοσμένες πολιτικές.

Το δημοκρατικό πολίτευμα μπορεί, σε κάποιο βαθμό, να θεσπίσει πολιτικές που ενθαρρύνουν διαφορετικά επίπεδα και μοτίβα συνεργασίας ώστε να ενισχύσει τις δικές του δυνατότητες σύνδεσης. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, επειδή ενώσεις όπως εργατικά συνδικάτα, θρησκευτικές ομάδες, οργανώσεις εργοδοτών και πολλά άλλα είδη ομάδων μπορούν δυνητικά να λειτουργήσουν ως μεσολαβητές μεταξύ των ΣΠ και των μελών του κοινού, δίνοντας πληροφορίες στις ΣΠ και βοηθώντας τα μέλη να ενημερώνονται για το τί κάνουν οι ΣΠ. Οι υποστηρικτές των ΣΠ πρέπει να εξετάσουν το είδος των πολιτικών συνεταιρισμών που θα παρείχαν ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για να λειτουργήσουν οι ΣΠ και εν συνέχεια να βρουν τρόπους να προωθήσουν αυτό το πλαίσιο. Η παραπάνω συζήτηση για ενδυνάμωση και σύνδεση προϋποθέτει σε μεγάλο βαθμό ένα πλαίσιο έθνους-κράτους. Ωστόσο, η Παγκόσμια Συνέλευση επισημαίνει τη δυνατότητα των ΣΠ να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής δικαιοσύνης σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως εκ τούτου, πρέπει να σκεφτούμε πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα ενδυνάμωσης και σύνδεσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Θα αγγίξω μόνο την επιφάνεια εδώ, αλλά μια βασική απαίτηση είναι να ενσωματωθούν οι ΣΠ στη θεσμική αρχιτεκτονική των διεθνών οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και ο ΠΟΕ – και επίσης, φυσικά, στις διακυβερνητικές διαδικασίες όπως αυτή του COP (Frey and Stutzer 2006). Εν τω μεταξύ, τα κοινωνικά κινήματα, όπως το Extinction Rebellion, μπορούν να διαμορφώνουν πρωτοβουλίες όπως η Παγκόσμια Συνέλευση, λαμβάνοντας τη Διακήρυξη των Λαών για το Βιώσιμο Μέλλον του Πλανήτη Γη ως βάση δράσης, επικαλούμενα τη Διακήρυξη ως δημόσια αιτιολόγηση της διαμαρτυρίας και πολιτικής ανυπακοής.

5. Συμπέρασμα

Αν και υπάρχουν ακόμη πολλά να μάθουμε σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των ΣΠ, υπάρχουν πλέον πολλά παραδείγματα επιτυχημένων ΣΠ. Ωστόσο, για να αξιοποιήσουν οι ΣΠ τις δυνατότητές τους ως μέρος ενός ανανεωμένου μοντέλου δημοκρατίας, υπάρχουν τουλάχιστον δύο σημαντικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν: πρώτον, πώς να διασφαλιστεί η ενδυνάμωσή τους· και δεύτερον, πώς να διασφαλιστεί ότι συνδέονται με ένα ευρύτερο κοινό. Η ενδυνάμωση απαιτεί μεταρρυθμίσεις στο πολιτικό σύστημα που θα παρέχουν στους πολίτες δικαιώματα να συγκαλούν τις ΣΠ· και, ίσως, εξουσίες των ΣΠ να λογοδοτούν οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι για τις απαντήσεις τους στις προτάσεις της ΣΠ ή και να θέσουν αυτές τις προτάσεις σε δημοψηφίσματα. Η σύνδεση με το ευρύτερο κοινό απαιτεί δημοσιότητα και συντονισμένες προσπάθειες να καταστεί η ΣΠ το επίκεντρο μιας δημόσιας συζήτησης αντί να λειτουργεί απομονωμένα. Το ζήτημα της σύνδεσης αναδεικνύει τη σημασία του περιβάλλοντος σύνδεσης που μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμεσολάβηση μεταξύ μιας ΣΠ και του ευρύτερου κοινού.

Πρέπει να αντιμετωπίσουμε αυτές τις προκλήσεις γύρω από την ενδυνάμωση και τη σύνδεση όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Παγκόσμια Συνέλευση είναι μια πρωτοποριακή πρωτοβουλία και υπάρχει μια επείγουσα ερευνητική θεματική ατζέντα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δομές και οι διαδικασίες της παγκόσμιας διακυβέρνησης μπορούν να δώσουν μια πιο ενδυναμωμένη θέση στις ΣΠ σε παγκόσμια κλίμακα -έτσι ώστε να λειτουργήσουν με τρόπο που να συνδέεται αποτελεσματικά με το παγκόσμιο κοινό. Εν τω μεταξύ, ο ακτιβισμός για τη δικαιοσύνη για το κλίμα θα μπορούσε να βοηθήσει στην πλατφόρμα της Διακήρυξης του Λαού για το Βιώσιμο Μέλλον του Πλανήτη Γη και, ως εκ τούτου, να πλαισιώσει την αξίωση της Παγκόσμιας Συνέλευσης και των διαδόχων της να γίνουν μέρος της δομής της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Αυτό δείχνει και τη συμπληρωματικότητα των ΣΠ και των προοδευτικών κοινωνικών κινημάτων: το καθένα έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του άλλου, και σε αυτήν την αλληλεπίδραση βρίσκεται αναμφισβήτητα ένα μέρος της δημοκρατικής ανανέωσης των ΣΠ.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Barnett, Anthony, and Carty, Peter, *The Athenian Option: Radical Reform for the House of Lords* (Exeter, Imprint Academic, 2008).

Bhatia, Udit, 'Rethinking the Epistemic Case Against Epistocracy', *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 23 (6), 2018, 706-731.

Chawlisz, Claudia, *The Populist Signal: Why Politics and Democracy Need to Change* (London, Rowman and Littlefield, 2015).

Chambers, Simone, 'Constitutional Referendums and Democratic Deliberation', in Matthew Mendelsohn and Andrew Parkin, eds., *Referendum Democracy: Citizens, Elites and Deliberation in Referendum Campaigns* (Basingstoke, Palgrave, 2001), 231-255.

Cohen, Joshua, and Rogers, Joel, *Associations and Democracy* (London, Verso, 1995).

Dowlen, Oliver, *The Political Potential of Sortition: A Study of the Random Selection of Citizens for Public Office* (Exeter, Imprint Academic, 2008).

Eseonu, Dayo, 'Afrofuturism and Knowledge Production in Participatory and Deliberative Spaces', Agora, The Participatory and Deliberative Democracy Specialist Group of the Political Studies Association, 24 January 2022, <https://deliberativehub.wordpress.com/2022/01/24/afrofuturism-and-knowledge-production-in-participatory-and-deliberative-spaces/>

Estlub, Stephen, Farrell, David M., Carrick, Jayne, and Mockler, Patricia, Evaluation of Climate Assembly UK, July 2021, <https://www.parliament.uk/get-involved/committees/climate-assembly-uk/news/evaluation-of-climate-assembly-uk/>

Farrell, David M., 'The 2013 Irish Constitutional Convention: A Bold Step or a Damp Squib?', in Giuseppe Ferrari and John O'Dowd (eds.), *75 Years of the Constitution of Ireland: An Irish-Italian Dialogue* (Dublin, Clarus, 2014), 292-305.

Farrell, David M, Suiter, Jane, and Harris, Clodagh, 'Systematizing Constitutional Deliberation: the 2016-2018 Citizens' Assembly in Ireland', *Irish Political Studies* 34 (1), 2019, 113-123.

Ferejohn, John, 'Conclusion: The Citizens' Assembly Model', in Warren and Pearse, eds., *Designing Deliberative Democracy*, 2008, 192-213.

Frey, Bruno S., and Stutzer, Alois, 'Strengthening the Citizens' Role in International Organizations', *Review of International Organizations*, 1, 2006, 27-43.

Giraudet, Louis-Gaëtan, Apouey, Bénédicte, Arab, Hazem, Baeckelandt, Simon, and Begout, Philippe, et al.. *Deliberating on Climate Action: Insights from the French Citizens' Convention for Climate*, 2021, <https://hal-enpc.archives-ouvertes.fr/hal-03119539/document>

Global Assembly, *People's Declaration for the Sustainable Future of Planet Earth*, 18 December 2021, https://globalassembly.org/resources/downloads/Peoples-Declaration-for-the-Sustainable-Future-of-Planet-Earth-v2.0_18.12.21.pdf

Goodwin, Barbara, *Justice by Lottery: Second Edition* (Exeter, Imprint Academic, 2005).

Grant, John, 'Canada's Republican Invention? On the Political Theory and Practice of Citizens' Assemblies', *Political Studies*, 62, 2014, 539-555.

Guerrero, Alexander A., 'Against Elections: The Lottocratic Alternative', *Philosophy and Public Affairs*, 42 (2), 2014, 135-178.

James, C.L.R., 'Every Cook Can Govern: A Study of Democracy in Ancient Greece: Its Meaning for Today', *Correspondence* 2, 1956, available at: <https://www.marxists.org/archive/james-clr/works/1956/06/every-cook.htm>

Landemore, Hélène, *Democratic Reason: Politics, Collective Intelligence, and the Rule of the Many* (Princeton, Princeton University Press, 2013).

-----, 'Inclusive Constitution-Making: the Icelandic Experiment', *Journal of Political Philosophy*, 23, 2015, 166-191.

-----, *Open Democracy: Reinventing Popular Rule for the 21st Century* (Princeton, Princeton University Press, 2020).

Lang, Amy, 'But Is It for Real? The British Columbia Citizens' Assembly as a Model of State-Sponsored Citizen Empowerment', *Politics and Society*, 35, 2007, 35-69.

Lal, Avani, *Deliberative Solutions to Questions of Cultural Accommodation: Meeting the Challenges of Epistemic Justice and Code-Switching*, M.Phil thesis, Department of Politics and International Relations, Oxford University, 2020.

McCormick, John P., *Machiavellian Democracy* (Cambridge, Cambridge University Press, 2011).

OECD, *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, 2020, https://www.oecd-ilibrary.org/fr/governance/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions_339306da-en

-----, *Eight Ways to Institutionalise Deliberative Democracy*, 2021, <https://www.oecd.org/gov/open-government/eight-ways-to-institutionalise-deliberative-democracy.htm>

O'Leary, Kevin, 'The Citizen Assembly: An Alternative to the Initiative', *University of Colorado Law Review*, 78, 2007, 1489-1535.

O'Neill, Martin, and White, Stuart, 'Trade Unions and Political Equality', in Hugh Collins, Gillian Lester and Virginia Mantouvalou, eds., *Philosophical Foundations of Labour Law* (Oxford, Oxford University Press, 2018), 252-268.

Owen, David, 'Who are 'the People' in a People's Constitutional Convention?', openDemocracy, 30 September, 2014, <https://www.opendemocracy.net/ourkingdom/david-owen/who-are-%E2%80%98people%E2%80%99-in-people%E2%80%99s-constitutional-convention>

Smith, Graham, *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation* (Cambridge, Cambridge University Press, 2009), 72-110.
-----, *Can Democracy Safeguard the Future?* (Cambridge, Polity, 2021).

Warren, Mark E., and Pearse, Hilary, eds., *Designing Deliberative Democracy: The British Columbia Citizens' Assembly* (Cambridge, Cambridge University Press, 2008).

White, Stuart, 'Citizens' Assemblies and Republican Democracy', in Bruno Leipold, Karma Nabulsi, and Stuart White, eds., *Radical Republicanism: Recovering the Tradition's Popular Heritage* (Oxford, Oxford University Press, 2020), 81-99.

Zakaras, Alexander, 'Lot and Democratic Representation: A Modest Proposal', *Constellations*, 17, 2010, 455-471.

Zurn, Christopher, *Deliberative Democracy and the Institutions of Judicial Review* (Cambridge, Cambridge University Press, 2007).

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΕΝΑ Ινστιτούτο
Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 106 71 Αθήνα,
+30 210 364 7912

info@enainstitute.org
www.enainstitute.org